УДК 338.45:658.1 **DOI**: https://doi.org/10.31521/modecon.V48(2024)-09

Мельник Л. М., к.е.н., доцент, доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва, Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0003-1731-1860
e-mail: l.m.melnyk@nuwm.edu.ua

Трофімчук С. М., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри фінансів та економічної безпеки, Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна
ORCID: 0009-0006-0360-8443
e-mail: s.m.trofimchuk@nuwm.edu.ua

Розвиток туристично-готельного підприємництва на засадах співробітництва територіальних громад

Програмно-цільовий підхід до управління фінансово-економічною безпекою підприємств з виробництва будівельних матеріалів в умовах невизначеності

Анотація. *В статті розглянуто програмно-цільовий підхід до управління фінансово-економічною безпекою підприємств з виробництва будівельних матеріалів в умовах невизначеності. Означено базис специфічних засобів керування операційно-фінансовими процесами в умовах невизначеності, спрямованих на реалізацію комплексних цільових програм, із застосуванням принципів фінансового менеджменту по відношенню до сукупності об'єктів, що підлягають збалансуванню, на засадах розвитку суб'єктів будівельного бізнесу у короткостроковій та довгостроковій перспективі. Представлено критерії ефективного впровадження програмно-цільового підходу в практику управління фінансово-економічної безпеки підприємств з виробництва будівельних матеріалів на сучасному етапі невизначеності. Сформовано процедуру формування системи програмно-цільового управління фінансово-економічною безпекою підприємств з виробництва будівельних матеріалів в умовах невизначеності. Досліджено цілі та програмні заходи управління фінансово-економічної безпеки підприємств з виробництва будівельних матеріалів за змінними елементами операційно-фінансової діяльності, техніко-технологічної, кадрової та інформаційної складової, як складний, різнорівневий процесів перетворення сукупного капіталу в позитивний результат. Представлено модель оптимізації вартості підприємств з виробництва будівельних матеріалів при взаємодії із стейкхолдерів, що зацікавлені у забезпеченні гармонійного поєднання основних напрямів управління фінансово-економічною безпекою. Запропоновано формувати вартість підприємств з урахуванням сукупних інтересів із стейкхолдерами, з позицій ресурсних відносин та їх очікувань щодо отримання вигід від цільового використання фінансових ресурсів в операційному циклі та зменшення довжини кредитного циклу, виходячи з відповідності фактичних результатів та максимізації майбутньої вартості капіталу.*

Ключові слова: *програмно-цільовий підхід; фінансово-економічна безпека; підприємства; виробництво; будівельні матеріали; управління.*

Melnyk Larisa, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Human Resources and Entrepreneurship The National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine

Trofimchuk Serhii, graduate student of the third (educational and scientific) level of higher education of the Department of Finance and Economic Security The National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine

Program-Targeted Approach to Managing the Financial and economic Security of Enterprises Producing Building Materials in Conditions of Uncertainty

Abstract. Introduction. *The article presents a program-targeted approach to management of financial and economic security of enterprises producing building materials in conditions of uncertainty. The basis of specific means of management of operational and financial processes in conditions of uncertainty, aimed at implementation of complex target programs, with application of the principles of financial management in relation to the set of objects (indicators of stable financial condition and economic growth), which are subject to balancing, on the basis of development of construction business entities in the short and long term, is determined.*

Results*. The criteria for effective implementation of the program-target approach in the practice of management of financial and economic security of enterprises producing building materials at the current stage of uncertainty are presented. The procedure of formation of a system of program-target management of financial and economic security of enterprises producing building materials in conditions of uncertainty is formed. The goals and program measures of management of financial and*

[1]**Стаття надійшла до редакції**: 16.12.2024
Received: 16 December 2024

economic security of enterprises producing building materials are studied according to the variable elements of operational and financial activities, technical and technological, personnel and information components, which systematically ensure increase in value of construction business entities, as a complex, multi-level process of transformation of aggregate capital into a positive result of viability of enterprises.

***Conclusions**. A model of value optimization of enterprises producing building materials in interaction with stakeholders interested in ensuring a harmonious combination of financial and economic, environmental and social spheres of management of financial and economic activities of construction business entities is presented. It is proposed to form the value of enterprises taking into account the aggregate interests of stakeholders, from the perspective of resource relations and their expectations regarding the receipt of benefits from the targeted use of financial opportunities in the operating cycle and reducing the length of the credit cycle, based on the correspondence of actual results to expected ones, in order to maximize the future value of capital.*

***Keywords**: program-targeted approach; financial and economic security; enterprises; production; building materials; management.*

***JEL Classification:** D210, G390, J280, L740*

Постановка проблеми. В контексті управління фінансово-економічною безпекою, капіталізація власних джерел на забезпечення ресурсної компоненти за наявності моніторингових та прогнозних процесів щодо впливу на її складову зовнішніх факторів, вимагає перегляду та коригування планів податкового навантаження, економії фінансових потреб в бізнесі будівельної сфери через зовнішні виклики та непередбачувані обставини в економіці країни, а також рівня фінансової грамотності менеджерів в системі розподілу обов'язків щодо управлінню буфером безпеки ліквідності, оптимізації запасів для потреб виробництва будівельних матеріалів, взаємозаліку зобов'язань, договорів страхування, інвентаризації та ліквідації бракованої готової продукції, екологізації технологій виготовлення матеріалів, соціальної відповідальності та командної роботи, готовності до змін та ефекту синергізму. Іноді через застосування важелів відкривається доступ до нових інструментів. Наприклад, підвищення рівня фінансової грамотності підприємств з виробництва будівельних матеріалів може взагалі змінити методи їх управління фінансово-економічною безпекою. Тому, опосередкований вплив важелів на фінансову стійкість та економічне зростання підприємств з виробництва будівельних матеріалів дозволяє коригувати її якісний зміст, і, тим самим, схиляти до переходу між різними її станами операційно-фінансової діяльності з метою цілеспрямованих та загальновизначених цілей забезпечення беззбиткового розвитку за програмними заходами із реалізації комплексу економічних та логічно-упорядкованих дій, спрямованих на уникнення неякісних результативних показників.

Водночас, турбулентні зміни, невизначеність, швидка мінливість умов функціонування, а також зміна факторів середовища впливу на спроможність підприємств цієї сфери до стійкого розвитку призводять до трансформаційних перетворень у будівельній галузі України. Це вимагає адаптаційного періоду до формування ефективних моделей захисту їх інтересів, шляхом приведення цільовий орієнтир до максимізації вартості, з урахуванням інтересів стейкхолдерів на сучасному етапі інноваційного розвитку будівельної промисловості, що в майбутньому забезпечить підвищення рентабельності та конкурентоспроможності підприємства з виробництва будівельних матеріалів.

Програмно-цільовий підхід є дієвим інструментом, спроможним вивести на якісно новий рівень управління фінансово-економічною безпекою вітчизняних підприємств з виробництва будівельних матеріалів, розширюючи межі операційно-фінансової діяльності із розподілом ресурсних потоків в короткостроковому та довгостроковому періоді. Його сутність полягає у визначенні основних цілей управління фінансовими зобов'язаннями підприємств і, у відповідності до неї, планувати терміни збалансування активів виробництва із термінами ефективного збереження їх ресурсної складовою. Даний підхід орієнтований не на суб'єкт управління безпекою, його складових елементів і сформовану організаційну структуру, а на елементи програми і програмні дії, які реалізуються за схемою «визначення цілі – шляхи досягнення – засоби реалізації – результат» [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання застосування програмно-цільового підходу в управлінні фанового-економічною безпекою розкриваються науковцями О. Антоняном, К. Бояриновою, Л. Волощуком, Н. Галайко, В. Геєцем, М. Денисенко, Т. Зубко, С. Ілляшенко, Г. Козаченко, І. Кривов'язюк, А. Ляшенко, О. Мелентьєвою, О. Пащенко, О. Роженко, З. Тітенко. Зокрема, Н. Галайко обґрунтовує особливості впровадження програмно-цільового методу в системі управління економічною безпекою України [5]; К. Бояринова обґрунтовує доцільність застосування програмно-цільового підходу в управлінні економіч¬ною безпекою підприємств для встановлення цільових векторів її оцінювання [3]. Л. Волощук розроблено принципово нову класифікацію підходів до формування аналітичних інструментів управління фінансово-економічною безпекою підприємств [4]. О. Мелентьєва, О. Пащенко визначали обсяг фінансових

ресурсів підприємств в системі стратегічного управління його розвитком за програмно-цільовим підходом [9; 10]. З. Тітенко досліджувала різноманітні підходів щодо управління фінансовою безпекою підприємств, як складової економічної безпеки в контексті програмно-цільового підходу, акцентуючи увагу на формулюванні ієрархії рівнів фінансової безпеки, що обумовлені наявністю значної кількості викликів в сучасних економічних умовах [14]. Науковцями з різних позицій розглядається як напрями забезпечення фінансово-економічної безпеки, так і різні підходи до управління цим процесом. Проте програмно-цільовий підхід залишається актуальним напрямом досліджень з позиції максимізації вартості підприємств та потребує конкретизації цілей за кожним складником фінансово-економічної безпеки з визначенням тих програмних заходів, які забезпечать їх досягнення.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є обґрунтування програмно-цільового підходу в управлінні фінансово-економіч¬ною безпекою підприємств з виробництва будівельних матеріалів, як інструментарію, котрий є системою специфічних засобів керування операційно-фінансовими процесами в умовах невизначеності, спрямованих на реалізацію комплексних цільових програм, із застосуванням принципів фінансового менеджменту по відношенню до сукупності об’єктів (показників стійкого фінансового стану та економічного зростання), що підлягають збалансуванню, на засадах розвитку суб’єктів будівельного бізнесу у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Програмно-цільовий підхід в управлінні фінансово-економічною безпекою підприємств з виробництва будівельних матеріалів є сучасним комплексом дій, який на основі діагностики реального стану операційної діяльності забезпечує адекватний вибір мети розвитку підприємства, визначає етапи реалізації комплексної програми та їх ресурсне забезпечення. Здатність підприємств ефективно використовувати ресурсну базу шляхом нарощення вартості формує принципово нову сферу ключової компетентності, а вміння створювати додаткову вартість власних фінансових ресурсів та перетворювати їх на джерело стійкої конкурентної переваги, яке неможливо купити та важко копіювати. Відповідно, необхідність розвитку теорії управління вартістю власних фінансових ресурсів підприємств з виробництва будівельних матеріалів посилюється переломними процесами, що відбулися в період глобальної фінансової кризи в економіці країни, та в період повномасштабного вторгнення на територію України країна-агресора, яка стала каталізатором деструктивного стану фінансово-економічної безпеки та нового етапу дискусій з даної проблематики. Актуалізується теоретична розробка сукупності концепцій, узагальнюючих нові процеси у створенні додаткової вартості фінансових ресурсів підприємств, у взаємодії із інтересами стейкхолдерів та в контексті розвитку інноваційної економічної системи та їх відображення в побудові внутрішніх відносин із контрагентами. У зв'язку з цим, необхідно дослідити теоретичні аспекти використання програмно-цільового управління довжиною операційно-фінансового циклу на рівні суб’єктів будівельної галузі, які ґрунтуються на використанні логічної послідовності таких етапів: «цілі – шляхи – ресурси», відповідно до яких встановлені цілі повинні бути реалізовані з використанням системи заходів і способів їх реалізації, забезпечення умов капіталізації вартості власних джерел формування активів, які, в свою чергу, необхідні для акумулювання ресурсів на виготовлення будівельних матеріалів [10].

Характерною особливістю даного підходу є чітке визначення: по-перше, причин і конкретних завдань, з чіткою пріоритетністю, які повинні бути реалізовані на підприємстві за сукупністю взаємопов’язаних елементів, що об’єднуються у єдиний комплекс складових фінансово-економічної безпеки, між якими та із зовнішнім середовищем відбувається взаємодія. Крім того фінансово-економічна безпека, як об’єкт управління, також розглядаються як система, яка поєднують в органічне ціле завдання свого функціонування і розвитку ресурсної складової, що забезпечує процес реалізації операційно-фінансової діяльності та послідовністю дії циклу довжині покриття зобов’язань в усередині та поза межами економічної системи підприємства з виробництва будівельних матеріалів [6; 11; 13]; по-друге, способи виконання визначених завдань (розробляється план досягнення бажаних результатів, які в процесі управління фінансовими ресурсами суб’єкта будівельного бізнесу, підкреслюють «комплексність» взаємодії і взаємозумовленості чинників кількісних та якісних змін в фінансово-економічній безпеці; аналітичний апарат програмно-цільового підходу сфокусований на цілі – одночасно ураховувати внутрішнє та зовнішнє середовище економічної системи, передбачає проведення досліджень ендогенних (задачі, ресурси, процеси та ін.) і екзогенних (економічних, геополітичних, соціальних, демографічних, екологічних тощо) чинників фінансово-економічної безпеки [13]; по-третє, терміни виконання завдань; по-четверте, обсяги необхідних фінансових ресурсів для реалізації плану; по-п’яте, індикатори отриманого

результату, які необхідно вважати прийнятними; по-шосте, підстави для проведення коригувальних дій за моделлю McKinsey 7S, яка базується на концепції узгодженості та взаємодоповнюваності семи складників підприємства (система «7S»): структури, стратегії, інформаційно-цифрового забезпечення, кваліфікації (компетенції), стилю, персоналу, спільної цінності (відповідальності) [8].

Але, не зважаючи на концептуальну різницю, в будь якому випадку фундаментальні засади програмно-цільового підходу до управляння фінансово-економічною безпекою визначаються теорією систем, які забезпечують ефект цілісності в практиці управління фінансово-економічної безпеки підприємств з виробництва будівельних матеріалів на сучасному етапі невизначеності, чутливі до взаємодіючих систем макро- та мезорівня, які чітко зорієнтовані на кінцевий результат, комплексний аналіз середовища, спрощення процедур прийняття рішень за рахунок використання спеціальних методів акумулювання інформації, корпоративної відповідальності на всіх етапах життєдіяльності підприємств, орієнтованих на цілі по модернізації процесів економічного зростання, із орієнтацією на критерії управління фінансово-економічною безпекою в умовах невизначеності, із можливістю використання компетенцій персоналу щодо впровадження цифрових технологій захисту ресурсних потоків для забезпечення стабільного стану фінансово-економічної безпеки (рис. 1).

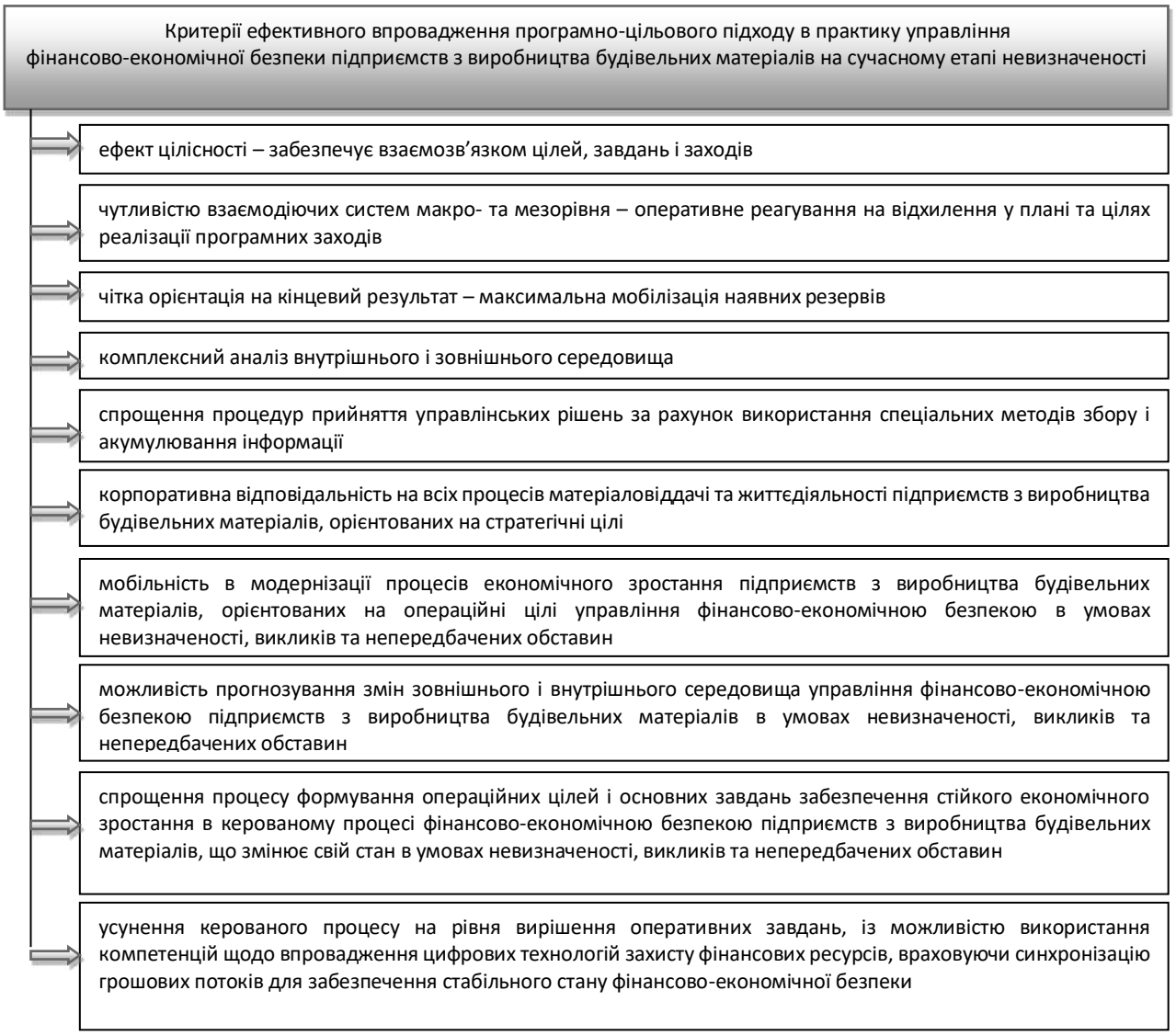

Рисунок 1 – **Критерії ефективного впровадження програмно-цільового підходу в практику управління фінансово-економічної безпеки підприємств з виробництва будівельних матеріалів на сучасному етапі невизначеності**

Джерело: удосконалено за даними [2; 12]

Згідно сформульованим функціональним цілям і задач фінансово-економічної безпеки підприємств з виробництва будівельних матеріалів в умовах невизначеності, доцільно виділити її функціональні складові, тобто ті складові, які мають найбільший вплив на забезпечення стабільного фінансового стану та економічного зростання: фінансову (ефективне використання корпоративних ресурсів); кадрову (ефективне управління персоналом); техніко-технологічну (ступінь відповідності застосовуваних підприємствами інноваційним технологіям, які відповідають сучасним світовим аналогам в розрізі оптимізації витрат ресурсів); інформаційну (ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення операційної діяльності підприємств); безпеки фінансово-економічних відносин (ефективність діяльності підприємств на ринку, їх результативні взаємодії з підприємствами-партнерами, інвесторами, постачальниками, підрядниками).

Процедуру формування системи програмно-цільового управління фінансово-економічною безпекою підприємств з виробництва будівельних матеріалів в умовах невизначеності наведено на рис. 2.

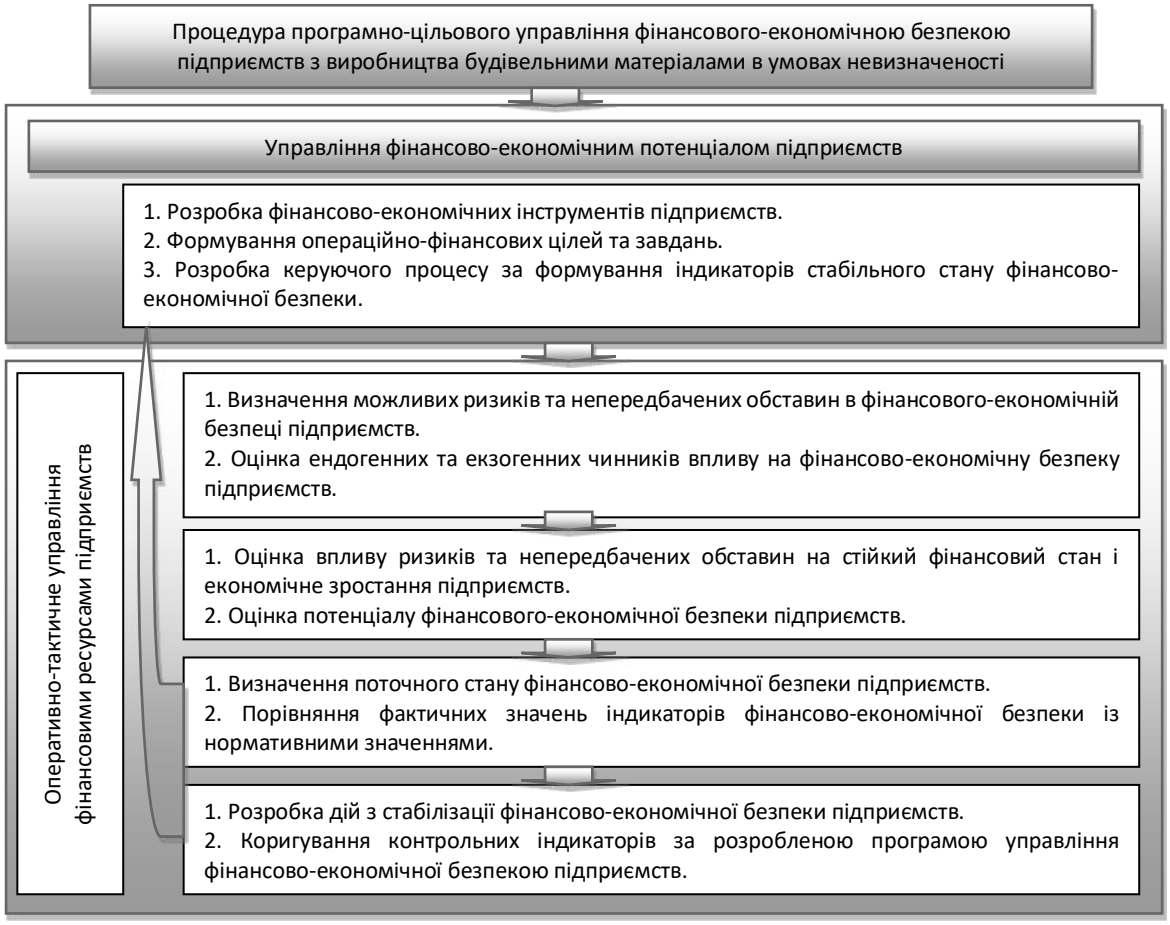

Рисунок 2 – **Процедура формування системи програмно-цільового управління фінансово-економічною безпекою підприємств з виробництва будівельних матеріалів в умовах невизначеності**

Джерело: удосконалено за даними [2; 12]

Ключовою метою управління фінансово-економічною безпекою підприємств з виробництва будівельних матеріалів є втримання та нарощення чистого прибутку й рентабельності в змінних елементах операційно-фінансової діяльності. Інструментом управління змінними елементами операційно-фінансової діяльності є фінансовий потенціал та фінансові ресурси, які є об’єктами побудови програми дій із координації процесу забезпечення фінансово-економічної безпеки. Її комплекс заходів має бути спрямований на зменшення ризиків банкрутства, падіння прибутковості, зниження кредитозалежності в умовах нестійкої фінансової системи як підприємства, так і країни. Іншим напрямом заходів програми є нівелювання значного рівня дебіторської заборгованості, зменшення співвідношення залученого та власного капіталу – у напрямі зростання останнього. Варто також концентрувати дії на зниженні ризику інвестування, оцінюючи на належному рівні ризик підприємств на

вкладений капітал в активах із застосуванням системи бюджетування доходів та витрат. Загалом цілі та програмні заходи щодо управління змінними елементами операційно-фінансової діяльності підприємств з виробництва будівельних матеріалів наведено на рис. 3.

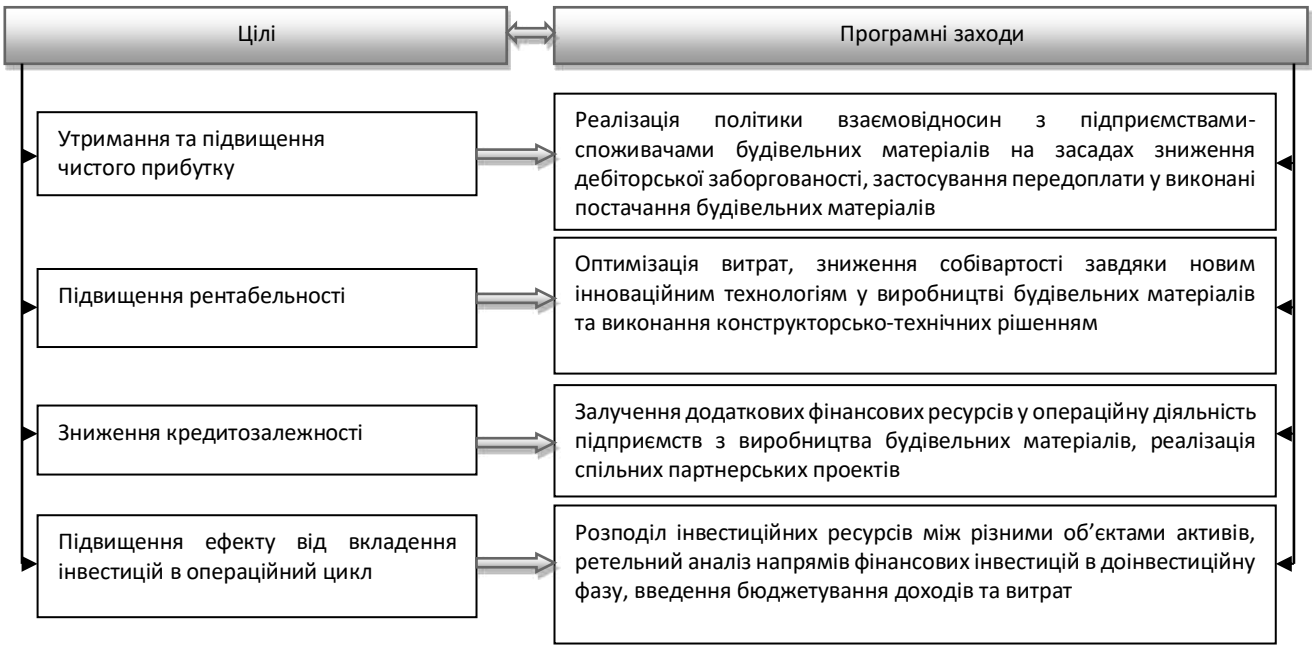

Рисунок 3 – **Цілі та програмні заходи управління змінними елементами операційно-фінансової діяльності підприємств з виробництва будівельними матеріалами**

Джерело: удосконалено за даними [2; 12]

З підвищенням рівня вимог до якості виробництва будівельних матеріалів, підвищується рівень вимог до техніко-технологічної складової фінансового-економічної безпеки підприємств даного профілю. Об'єктами техніко-технологічної складової є фактори виробництва технічного та технологічного змісту. Цілями управління техніко-технологічною складовою фінансово-економічної безпеки є забезпечення матеріаловіддачі, енергоощадності обладнання та технологій виробництва будівельних матеріалів належного рівня якості та безперебійність процесу виробництва (рис. 4). Тому програмними заходами є списання застарілого обладнання, яке може призвести до неякісного виконання робіт, браку будівельних матеріалів; активізація реалізації лізингових операцій на підприємствах, що за умов обмеженості фінансових ресурсів, спроможні покращити матеріальну базу; вчасна заміна інвентарю, відслідковування його фізичного зносу; заміна та використання нових зносостійких та пожежостійких матеріалів.

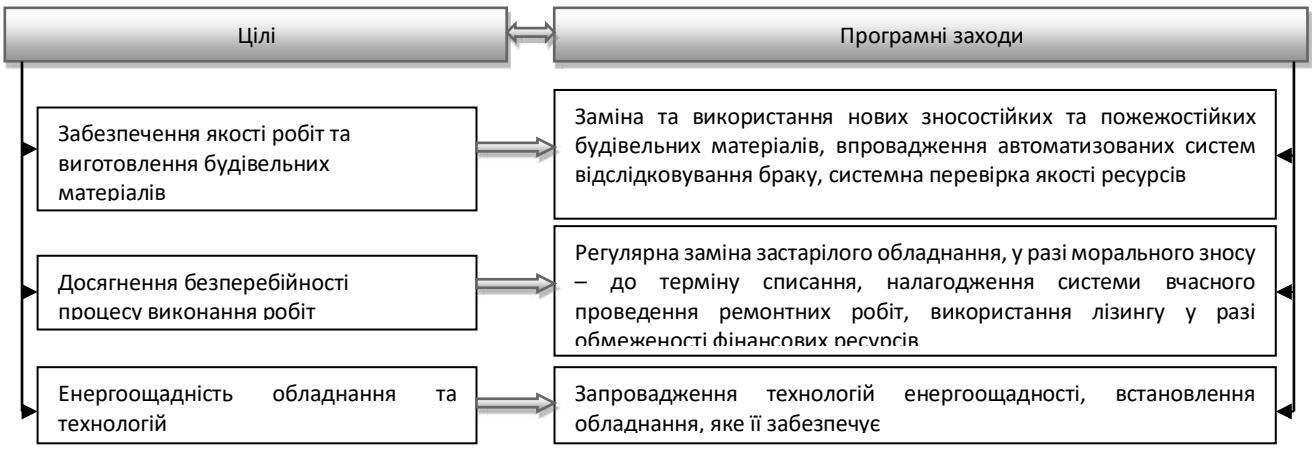

Рисунок 4 – **Цілі та програмні заходи управління техніко-технологічною складовою фінансово-економічної безпеки підприємств з виробництва будівельними матеріалами**

Джерело: удосконалено за даними [2; 12]

Цілями інформаційної складової фінансово-економічної безпеки підприємств з виробництва будівельних матеріалів є нівелювання простору асиметрії інформації, недоброчесної конкурентної розвідки, захист комерційної таємниці в процесі операційно-фінансової діяльності. Програмними заходами для її забезпечення є утримання відповідної служби, укладання угод з працівниками про нерозголошення таємниць, понесення відповідальності, патентування розробок, впровадження захисних цифрових технологій, що унеможливлює витік інформації, спостереження за інформаційним потоком в бізнес-середовищі, а також надання захисту інформації ля нівелювання можливості спотворення іміджу підприємств (рис. 5).

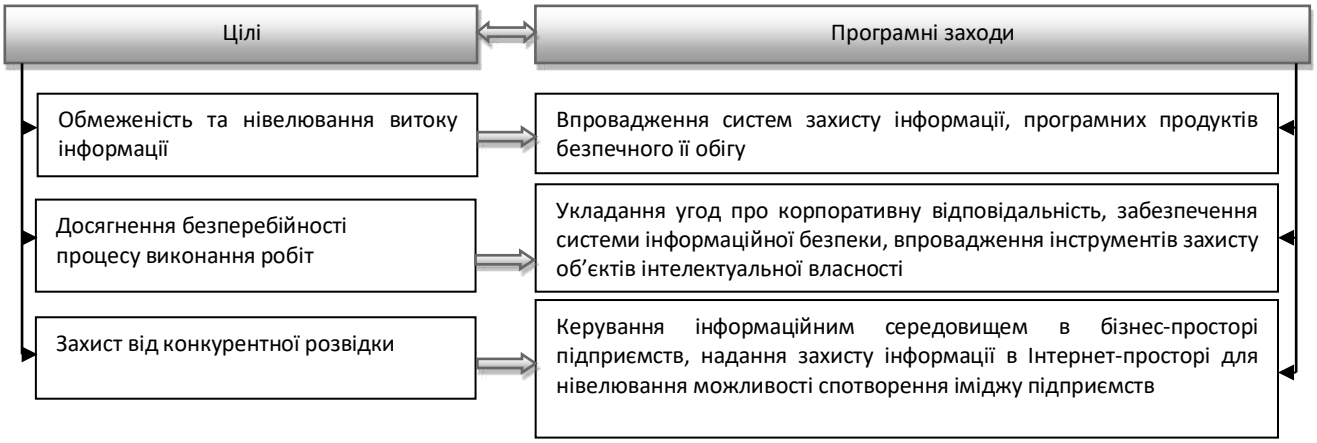

Рисунок 5 – **Цілі та програмні заходи управління інформаційною складовою фінансово-економічної безпеки підприємств з виробництва будівельними матеріалами**

Джерело: удосконалено за даними [2; 12]

Об'єктами кадрової складової фінансово-економічної безпеки є захист прав на трудові відносини, організації системи оплати праці, участь працівників у капіталі. Цілями її забезпечення є: підвищення інтелектуального потенціалу та компетенцій персоналу завдяки застосуванню відповідної корпоративної культури, впровадження онлайн-курсів з корпоративної відповідальності та ділового іміджу підприємства; ефективна кадрова політика в системі реалізації трудових відносин, що потребує впровадження таких програмних заходів як урегульованість робочого часу, віддаленої роботи персоналу, захисту соціального пакету; підвищення зацікавленості персоналу у розвитку підприємства, використання сучасних технологій мотивування та стимуляційних заходів (рис. 6).

Рисунок 6 – **Цілі та програмні заходи управління кадровою складовою фінансово-економічної безпеки підприємств з виробництва будівельними матеріалами**

Джерело: удосконалено за даними [2; 12]

Окремою ціллю економічної безпеки є ефективна контрактна діяльність, надійність партнерів та контрагентів, якість робіт та виготовленої продукції, належний рівень компетенцій проектних організацій. Об'єктами економічної безпеки є партнерські відносини між інвесторами, іншими стейкхолдерами, контрагентами та постачальниками. Відповідно програма забезпечення такої діяльності націлена на

формування системної взаємодії, укладання довгострокових контрактів, контролювання та перевірку сертифікатів якості сировини та матеріалів у постачальників, відповідності термінів постачання визначеним підприємством термінам, відповідність розробленої проектної документації тощо (рис. 7). Крім того, варто враховувати наявність взаємовідносин із інвесторами, метою чого є дотримання їх доброчесності. Відповідно програмні заходи мають бути спрямовані на дотримання інвесторами обсягів та термінів інвестиційних вкладень, відстоювання порушення укладених угод у судовому порядку, стягнення збитків у разі порушення умов інвестиційних контрактів.

Застосування програмно-цільового підходу до управління фінансово-економічною безпекою у поєднанні взаємозв'язків цілей та програмних заходів дозволить підприємствам з виробництва будівельних матеріалів системно забезпечувати збільшення вартості – це складний, та різнорівневий процес перетворення сукупного капіталу в позитивний результат життєздатності підприємств. Процес максимізації вартості, навіть з використанням обмежень, найчастіше націлений на знаходження єдиного абсолютного максимуму. Оптимізувати вартість підприємств уможливлюється за умови збалансування швидкості зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Рисунок 7 – **Цілі та програмні заходи управління економічною безпекою підприємств з виробництва будівельними матеріалами**

Джерело: удосконалено за даними [2; 12]

Модель оптимізації вартості підприємств з виробництва будівельних матеріалів, з одного боку тісно пов'язана з моделлю максимізації вартості власного капіталу, з іншого – вона передбачає зацікавленість стейкхолдерів у взаємодії із підприємствами, з врахуванням сукупних інтересів щодо забезпечення гармонійного поєднання трьох основних напрямів управління фінансово-економічною безпекою: фінансово-економічного – оптимальне використання обмежених ресурсів, ресурсозберігаючої технології (параметр стабільності економічного стану); екологічного – забезпечення цілісності екосистеми на підприємстві; соціального – збереження стабільності соціально-культурної системи. Досягнення гармонійного балансу при реалізації концепції стійкого зростання дозволяє проваджувати нову цільову програму оптимізації вартості підприємств з метою забезпечення фінансово-економічної безпеки (рис. 8).

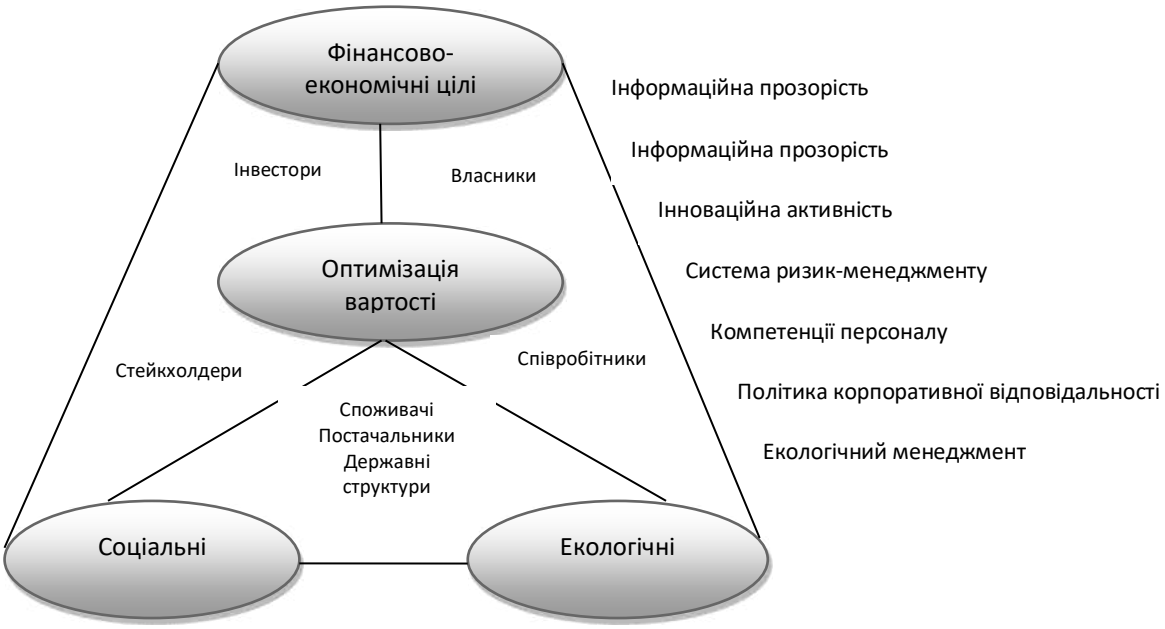

Рисунок 8 – **Модель оптимізації вартості підприємств з виробництва будівельних матеріалів в контексті програмно-цільового управління фінансово-економічною безпекою**

Джерело: сформовано авторами

На нашу думку, формування вартості підприємств з виробництва будівельних матеріалів з урахуванням сукупних інтересів із стейкхолдерами, доцільно розглядати з позицій ресурсних відносин та їх очікувань щодо отримання вигід від цільового використання фінансових можливостей в операційному циклі та зменшення довжини кредитного циклу, виходячи з відповідності фактичних результатів цих очікувань з метою максимізації майбутньої вартості капіталу. За умови постійної або зростаючої віддачі фінансових ресурсі та їх максимізації, за правилом Парето «оптимум-максимум», дією цього процесу буде одночасне нарощування обсягу транзакцій за грошовими потоками, тобто від початкового етапу до вичерпання усіх наявних ресурсів. У випадку спадної граничної корисності ресурсних потоків сторони будуть нарощувати їх обмін до того часу, доки граничний дохід однієї зі сторін не стане дорівнювати граничним витратам [7].

Цей алгоритм дозволяє забезпечити взаємозв'язок між максимізацію вартості підприємств з виробництва будівельних матеріалів та максимізацією вартості стейкхолдерів у такому вигляді [7]:

$$Q_0(x_0) \to max \Leftrightarrow Q_1(x_1) \to max$$

$$W(x_0, X_1): \{0 \le x_0 \le X_0 \; 0 \le x_i \le X_i, \; i \in 1: M\}$$

де, $Q_0(x_0)$ та $Q_1(x_1)$ – цільові функції підприємств з виробництва будівельних матеріалів та стейкхолдерів; x_0та x_1– величина запасів фінансових ресурсів підприємств з виробництва будівельних матеріалів та стейкхолдерів; M – кількість стейкхолдерів підприємств з виробництва будівельних матеріалів.

Вартість підприємств з виробництва будівельних матеріалів, що забезпечується при взаємодії зі стейкхолдерами, формалізовано в алгоритм за наступною формулою [7]:

$$U_i = \sum_{n=1}^{n} \frac{\sum_{t=1}^{t} X_{it} p_t - \sum_{l=1}^{l} X_{il} f_l}{(1+w)^n} = \sum_{n=1}^{n} \frac{R_{in} - C_{in}}{(1+w)^n}$$

де, n – тривалість прогнозного періоду; X_{it} – обсяг фінансових ресурсів *t*, що отримують підприємства з виробництва будівельних матеріалів; p_t – доходність (цінність) фінансового ресурсу *t*, що отримали підприємства з виробництва будівельних матеріалів; обсяг фінансових ресурсу *l*, що передали стейкхолдери підприємствам з виробництва будівельних матеріалів; f_l– ціна (цінність) фінансового ресурсу *l*, що передали стейкхолдери підприємствам з виробництва будівельних матеріалів; R_{in} – вартість отриманих ресурс C_{in} – вартість переданих ресурсів; W – ставка дисконтування; *t*, *l* – обсяг фінансових ресурсів, отриманих та переданих відповідно.

Відповідно, рівень узгодження інтересів підприємств з виробництва будівельних матеріалів у забезпеченні вартості (або цінності), з урахуванням угод із стейкхолдерами (I_{st}), визначається як співвідношення

індексу отриманої цінності до індексу переданої цінності фінансових ресурсів, за наступною формулою [7]:

$$I_{st} = \sum_{n=1}^{n} \frac{R_{in}}{(1+w)^n} : \sum_{n=1}^{n} \frac{C_{in}}{(1+w)^n}$$

Таким чином, поставити ціль, визначені засоби для їх досягнення означає змоделювати операційно-фінансову діяльність у рамках наявної інформації і обмежень. У цьому випадку підприємства з виробництва будівельних матеріалів розглядаються як закрита детермінована економічна система, проте в умовах невизначеності така система не може функціонувати, бо існуючі обмеження не дозволяють розширити свої межі взаємодії із стейкхолдерами та нарощувати фінансово-економічних потенціал суб'єктів будівельного бізнесу. Тому, при моделюванні складних фінансово-економічних систем критерій оптимальної вартості підприємств має бути доповнений критерієм невизначеність цього процесу, враховуючи корегування індикаторів операційно-фінансової діяльності. Принцип невизначеності дозволяє представити підприємства з виробництва будівельних матеріалів, як інтенсивно розвиваючі, в яких процес оптимізації вартості при програмно-цільовому підході дозволяє не тільки знаходити найкоротший шлях до цільових орієнтирів, але і коригувати цілі управління фінансового-економічною безпекою.

Висновки. Таким чином, програмно-цільовий підхід є ефективним методом управління фінансово-економічною безпекою підприємств з виробництва будівельних матеріалів, оскільки, їх успішна діяльність у сучасних умовах потребує чіткого визначення цілей та вимагає повної мобілізації всіх наявних ресурсів для досягнення мети. Важливим позитивним моментом є те, що більшість підприємств використовують окремі елементи управління операційно-фінансовою діяльністю, проте, для успішного функціонування та забезпечення високого рівня конкурентоспроможності, необхідно комплексно підходити до використання фінансового потенціалу та фінансових ресурсів, формування дієвої, гнучкої координації дій щодо виконання чітких та логічних процесів управлінні економічною системою в цілому за такими критеріями, як: цілеспрямованість як ієрархічна постановка цілей у всіх учасників реалізації програми. Така ієрархічність важлива з огляду на те, що вона забезпечує узгодженість зусиль усіх учасників на досягнення загальної цілі через реалізацію конкретних цілей кожного із учасника програми; програмність як сформований перелік заходів, що реалізують поставлені цілі, визначені обсяги часових, матеріальних, фінансових та трудових ресурсів для їх досягнення; узгодженість цілей та напрямів реалізації конкретної програми з цілями та напрямами розвитку інших підприємств в корпоративній цілісності дій та концепції розвитку; прогнозованість результативності програми на основі моделювання співвідношення інструментів її реалізації при незмінності поставлених цілей.

Програмно-цільовий підхід має низку переваг порівняно з іншими існуючими науковими підходами до управління фінансово-економічною безпекою, оскільки, по-перше, базується на ієрархічній ідентифікації загальних та функціональних цілей управління фінансовими та матеріальними ресурсами, виокремленні небезпек та ризиків їх реалізації, розробці програм реалізації сукупності функціональних цілей; по-друге, дозволяє формувати програми фінансово-економічної безпеки в розрізі кожного виду ресурсу, кожної функції, кожного виду робіт при виготовлені будівельних матеріалів та їх використання в будівельному бізнесі, що підвищує рівень захищеності діяльності підприємств від сукупності небезпек та ризиків; по-третє, підвищує рівень попередження джерел небезпек та ризиків на кожному рівні ієрархії цілей підприємств; по-четверте, забезпечує логічну підпорядкованість стратегії управління фінасово-економічною безпекою підприємств, програм та планів їх реалізації за принципами фінансового менеджменту, що підтверджується системою показників їх оцінювання. Економічна доцільність системи фінансово-економічної безпеки визначається її здатністю зменшувати негативний вплив загроз та непередбачених обставин. Відповідність системи фінансово-економічної безпеки заданим критеріям визначається на основі методики оцінки індикаторів загроз, небезпек та ризиків, методики оцінювання рівня стану фінансово-економічної безпеки тощо.

Література:

1. Абрамов Л.К., Азарова Т.В. Цільові програми та механізми по забезпеченню прозорості у процесі їх реалізації: Кіровоград: ІСКМ, 2010. 100 с.
2. Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О., Амоша О.І. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі. Київ: НДФІ, 2004. 368 с.
3. Бояринова К.О., Бордюг К.С. Програмно-цільовий підхід в управлінні економічною безпекою підприємств. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка». 2020. №3. С. 60-68.
4. Волощук Л.О. Класифікація підходів та методів формування аналітичних інструментів оцінювання економічної безпеки промислового підприємства. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2014. № 5 (15). С. 224–231.
5. Галайко Н.В. Програмно-цільовий метод у системі управління економічною безпекою України. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2020. № 1. С. 207–213.
6. Данілова Е.І. Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2020. 342 с.
7. Єрмак С. О., Лісніченко О.О. Максимізація вартості підприємств в умовах інноваційної економіки в контексті стейкхолдерського підходу. Ефективна економіка. 2015. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4023
8. Касьянова Н.В. Управління розвитком підприємства на основі кумулятивного підходу: концепція, моделі та методи: монографія; НАН України, Ін-т економіки промисловості. Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2011. 374 с.
9. Мелентьєва О.В. Обґрунтування обсягу фінансових ресурсів підприємства в системі стратегічного управління його розвитком. Наукові основи економічного розвитку України та світу. Дніпропетровськ: НДУ, 2014. С. 73-81.
10. Пащенко, О.П. Цільовий підхід в управлінні підприємствами: суть, особливості та значення. Вісник ЖДТУ. 2010. №1(51). С. 54-59.
11. Полінкевич О.М. Процесне та соціально-компетентне управління інноваційним розвитком підприємницьких систем. Луцьк: Вежа-Друк, 2017. 368 с.
12. Філіппов В.Ю. Системно-інтегроване управління розвитком підприємництва за імперативами сталого розвитку в інформаційно-інноваційній економіці. Дис… на здобуття… д-ра екон. наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 2020. 516 с.
13. Drucker P.F. Innovation and Entrepreneurship. Harper Business; Reprint edition, 2005. 288 p.
14. Titenko Z. M. Theoretical foundations of financial security of the enterprise. Economy and society. 2022. № 44. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1848/1782

References:

1. Abramov, L.K., Azarova, T.V. (2010). Target programs and mechanisms for ensuring transparency in the process of their implementation: Kirovograd: ISKM.
2. Azarov, M.Ya., Yaroshenko, F.O., Amosha, O.I. (2004). Program-target method in the budget process. Kyiv: NDFI.
3. Boyarynova, K.O., Bordyug, K.S. (2020). Program-target approach in managing the economic security of enterprises. Tavria Scientific Bulletin. Series: Economy, 3, 60-68.
4. Voloshchuk, L.O. (2014). Classification of approaches and methods for forming analytical tools for assessing the economic security of an industrial enterprise. Economics: realities of the time. Scientific journal, 5(15), 224–231.
5. Galayko, N.V. (2020). Program-target method in the system of economic security management of Ukraine. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs, 1, 207–213.
6. Danilova, E.I. (2020). Concept of a systemic approach to managing the economic security of an enterprise. Vinnytsia: European Scientific Platform.
7. Yermak, S. O., Lisnichenko, O.O. (2015). Maximization of the value of enterprises in the conditions of an innovative economy in the context of a stakeholder approach. Effective Economy, 1. http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4023
8. Kasyanova, N.V. (2011). Enterprise development management based on a cumulative approach: concept, models and methods. NAS of Ukraine, Institute of Industrial Economics. Donetsk: SPD Kupriyanov V.S.
9. Melentieva, O.V. (2014). Justification of the volume of financial resources of an enterprise in the system of strategic management of its development. Scientific foundations of economic development of Ukraine and the world. Dnipropetrovsk: NDU.
10. Pashchenko, O.P. (2010). Targeted approach in enterprise management: essence, features and significance. Bulletin of ZhDTU, 1(51), 54-59.
11. Polinkevich, O.M. (2017). Process and socially competent management of innovative development of business systems. Lutsk: Vezha-Druk.
12. Filippov, V.Yu. (2020). System-integrated management of entrepreneurship development according to the imperatives of sustainable development in the information-innovative economy. Dissertation for the degree of Doctor of Economic Sciences in the specialty 08.00.04 - Economics and Management of Enterprises (by types of economic activity). Odessa National Polytechnic University, Odesa.
13. Drucker, P.F. (2005). Innovation and Entrepreneurship. Harper Business; Reprint edition.
14. Titenko, Z. M. (2022). Theoretical foundations of financial security of the enterprise. Economy and society, 44. https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1848/1782

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License